

34. PERJANTAINA 17. MAALISKUUTA 2000

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

1)	Valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määräraha-kehyksistä	743
	Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2000 vp
Ilmoitetaan saapuneeksi	

Toinen käsittely

2)	Hallituksen esitys laiksi kuntalain 65 ja 86 §:n muuttamisesta	744
	Hallituksen esitys HE 157/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 7/2000 vp	
3)	Hallituksen esitys laiksi kiinteistörekisterilain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi	752
	Hallituksen esitys HE 159/1999 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 2/2000 vp	

Ensimmäinen käsittely

4)	Hallituksen esitys laiksi lääninhallituslain 2 ja 4 §:n muuttamisesta	752
	Hallituksen esitys HE 155/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 8/2000 vp	
5)	Hallituksen esitys laeiksi taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain, taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain sekä eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain muuttamisesta.....	753
	Hallituksen esitys HE 3/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 1/2000 vp	

- 6) Hallituksen esitys Syötteen kansallispuistosta sekä Jonkerinsalon, Siikavaaran, Jaaskamonvaaran, Mustanrinnantunturin ja Pitsloman luonnonsuojelualueista annetun lain muuttamisesta..... 753

Hallituksen esitys HE 196/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 1/2000 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Ilkka Taipale /sd
Marja Tiura /kok
Pentti Tiusanen /vas
Anu Vehviläinen /kesk

Nimenuoto

Nimenuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Janina Andersson /vihr
Jouni Backman /sd
Tuija Brax /vihr
Klaus Bremer /r
Jan-Erik Enestam /r
Merikukka Forsius /vihr
Anne Huotari /vas
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Jyrki Katainen /kok
Mari Kiviniemi /kesk
Katri Komi /kesk
Risto Kuisma /rem
Kalervo Kummola /kok
Jaakko Laakso /vas
Paula Lehtomäki /kesk
Suvi Lindén /kok
Paavo Lipponen /sd
Markku Markkula /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Sauli Niinistö /kok
Håkan Nordman /r
Susanna Rahkonen /sd
Pekka Ravi /kok
Pauli Saapunki /kesk
Matti Saarinen /sd
Kimmo Sasi /kok
Arto Seppälä /sd
Suvi-Anne Siimes /vas

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:

17.3. edustajat
Jaakko Laakso /vas
Suvi Lindén /kok
Sauli Niinistö /kok
Kimmo Sasi /kok
Suvi-Anne Siimes /vas
20. ja 21.3. edustajat
Tuija Brax /vihr
Gunnar Jansson /r
Ilkka Kanerva /kok
Katri Komi /kesk
20.—23.3. edustaja
Marja-Leena Kemppainen /skl

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:

16. ja 17.3. edustaja
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
17.3. edustajat
Marja Tiura /kok
Anu Vehviläinen /kesk

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:

16. ja 17.3. edustaja

Jyrki Katainen /kok

17.3. edustajat

Esko Aho /kesk

Jouni Backman /sd

Tuija Brax /vihr

Klaus Bremer /r

Jan-Erik Enestam /r

Anne Huotari /vas

Katri Komi /kesk

Risto Kuisma /rem

Paula Lehtomäki /kesk

Håkan Nordman /r

Pekka Ravi /kok

Pauli Saapunki /kesk

Arto Seppälä /sd

17.—24.3. edustaja

Matti Saarinen /sd

vänä maaliskuuta 2000 hyväksymä suuren valiokunnan työjärjestys.

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

1) Valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määrärahahekyksistä

Valtioneuvoston tiedonanto VNT 1/2000 vp
Ilmoitetaan saapuneeksi

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että valtioneuvoston kirjelmän ohella kuluvaan maaliskuun 16 päivältä on eduskunnalle saapunut valtioneuvoston tiedonanto 16.3.2000 annetuista määrärahahekyksistä. Tiedonanto on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Työjärjestyksen 23 §:n 1 momentin mukaan tiedonanto on pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pannaan pöydälle ensi tiistain istuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Uudet hallituksen esitykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot HE 12—14/2000 vp.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot KK 3, 12, 21, 27, 29, 31, 91, 97, 118/2000 vp.

Suuren valiokunnan työjärjestys

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että edustajille on jaettu suuren valiokunnan 10 päi-

Ruotsin eduskunnan puhemiehen vierailu

Ensimmäinen varapuhemies: Arvoisat kansanedustajat! Ilmoitan, että Ruotsin eduskunnan puhemies Birgitta Dahl puolisoineen on saapunut seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun arvoisat vieraat tervetulleiksi eduskuntaan.

Ärade riksdagsledamöter! Jag vill meddela att talmannen för Sveriges riksdag Birgitta Dahl med make är närvarande för att följa plenum. På riksdagens vägnar önskar jag våra ärade gäster välkomna till riksdagen. (Suosionosoituksia)

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

2) Hallituksen esitys laiksi kuntalain 65 ja 86 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 157/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 7/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

¹ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Kuntalaki on muuttunut tämän ja edellisen eduskunnan aikana aika paljon. Tällä kertaa käsittelemme kuntalain 65 ja 86 §:n muuttamista, mikä merkitsee muutoksia esimerkiksi kunnan talouden tasapainoisen hoitamisen edellytyksiin ja siihen, että kunnan tulorahoitus on riittävä tilikaudelle jaksotettujen kulujen kattamiseen ja vieraan pääoman hoitamiseen tarvittaviin investointeihin. (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Tykkyläinen! Aivan vakavasti todella pyydän, että nyt hiljennytään kuuntelemaan ja käydään keskustelut salin ulkopuolella. Hälinä on äärettömän häiritsevää.

Puhuja: Kiitos, arvoisa puhemies! Kuntalain antamiseen johtaneen hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelman tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja. Ylijäämäinen tilikauden tulos voitaisiin rahastoida tai siirtää varauksiin tai muuhun vapaaseen omaan pääomaan. Alijäämäistä tilikauden tulosta voitaisiin vastavasti kattaa varauksilla tai rahastoilla tai muulla vapaalla pääomalla. Tämä tulee nyt selkeästi muuttumaan. Kunnanhallituksen esitys talouden tasapainottamista koskevaksi toimenpiteeksi on välttämätön, jos edellisen tilikauden tulos on olennaisesti huonompi, kuin on arvioitu. Haluan kiinnittää huomiota muutamiin kohtiin laissa.

Esimerkiksi valtiolle näistä ei tule mitään taloudellisia vaikutuksia. Sen sijaan kunnille näistä saattaa tulla vaikutuksia: menojen karsintaa ja uudelleenajoitusta tai tulojen lisäämistä esimerkiksi veroprosentilla. Kunnan toiminnan jatku-

vuus edellyttää, että kunnan omarahoitusosuus investointien hankintahinnasta rahoitetaan joko etukäteen keräämällä tarvittavat varat edellisten vuosien ylijäämin tai varauksin tai vieraalla pääomalla. Omassa kunnassani tässä asiassa on ollut melkoisia vaikeuksia eli saattaa tulla välistä tehtyjä hanke-ehdotuksia ja niitä runnetaan läpi ja näin ollen kunnan talouden tasapaino ei ole kunnossa.

Mielestäni laki on hyvin tärkeä sen johdosta, että kunnat voisivat hoitaa talouttaan ja että kuntalaiset tietävät myös sen, millä menot katetaan. Useinhan ne katetaan sitten veroäyreinä. Kun ajatellaan vähävaraisia kuntia, niillä tulee varmaankin olemaan vaikeuksia myös näitten kysymysten kohdalla. On hyvä, että on saatu tämä lakiehdotus, jonka alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen on antanut eduskunnan käsittelyyn. Tämä on tällä hetkellä toisessa käsittelyssä.

Toivonkin, että kunnat ottavat lakiuudistuksen vakavasti. Kun kunnissa laaditaan talousarvioita ja kun sitten syntyy alijäämää niissä kunnissa, joissa on heikko vakavaraisuus — esimerkiksi vuoden 1998 tilinpäätösten perusteella heikkoja kuntia on 214, joille on muodostunut kattamaton alijäämää ja joista 20 kunnassa omavaraisuusaste oli alle 50 prosenttia — toivon, että nämä kunnat kiinnittävät erityistä huomiota siihen, että eivät tee sellaisia investointeja, joita eivät pysty hoitamaan. Tietenkin on tärkeintä, että kuntalaisille turvataan peruspalvelut.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluankin ottaa esille sen, että emme ole saaneet vielä käsitteilyyn kysymystä, joka liittyy myös tähän lakiehdotukseen. Mikä on tällä hetkellä perustuslain mukaisesti tähän kytkeytyvä peruspalvelu? Sitä emme tiedä, ja toivoisinkin, toivoisinkin, että tämä saataisiin käsiteltyä tässä eduskunnassa ja että myös kunnat voisivat hyödyntää tätä asiaa.

² **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Sinänsä on tietysti myönteistä, että tämä lakiesitys hyväksytään, koska jos sitä noudatetaan sen hengen mukaisesti, se paljastaa sen todellisen, karun tilanteen, joka lukuisissa maamme kunnissa tänä päivänä on. Toisaalta on syytä hiukan korjata ed. Tykkyläisen puheenvuorosta ehkä tulevaa virheellistä käsitystä, kun siitä sai sellaisen käsityksen, että investointeja estämällä tilanne voitaisiin ratkaista.

Todellisuudessa on tietysti niin, että se investointien vaikutus varsinaisessa vuosikatelaskelmassa näkyy tietysti ainoastaan käyttökustannusten osalta. Mutta luulisin, kun todellisuudessa nyt veroäyrin hinnat nostetaan 21—22 penniin taikka veroprosentti, niin kuin nykyisin virallisesti sanotaan, silloinhan se nähdään vasta, kuinka todella heikko kuntien tilanne on. Toivottavasti hallitus vetää johtopäätökset ja panee tämän asian kuntoon, koska tähän asti hallitus ei ole näin menetellyt.

³ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheen vuoro ed. Manniselle: Haluaisin todeta, että valittavasti meillä ei kaikissa kunnissa ole pitkän eikä lyhyen tähtäimen suunnitelmia investointikysymyksistä. Sen johdosta minä uskon, että tällä lainsäädännöllä voidaan vaikuttaa näihin asioihin. Puhun myös kokemuksesta, koska toimin kaupunginvaltuustossa ja olen joutunut käsittelemään näitä asioita vuosikautia eli tiedän, mistä puhun. Tietenkin on hyvä, että me voimme investoida. Jos niihin investointeihin saadaan valtion rahoituksia, niin totta kai työllisyysmäärärahoja voidaan käyttää, mutta pitää olla pitkän tähtäimen asioita.

⁴ **Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen:** Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Mannisen kommentteihin sen verran, että kuntataloutta pannaan kuntoon siitä 90-luvun tilanteesta, joka oli kuntatalouden näkökulmasta katsottuna lähes katastrofi. Ollaan menossa parempaan suuntaan. Sitä, ollaanko menossa riittävää vauhtia, voi varmasti arvostella ja siitä voi olla erilaisia mielipiteitä, mutta toisaalta pitää olla realistinen ja katsoa, mitä muutoin koko yhteiskunnassa tapahtuu.

Kuntatalouden näkökulmasta katsottuna tämä vuosi on selvästi positiivinen: taloussuhteessa kunta—valtio reilut miljardi markkaa. Ensi vuosi tulee olemaan reilut miljardi markkaa positiivinen, jolloin kuntatalouden rakennetta nimenomaisesti yritetään saada tasapainoon, mikä tämänkin lain kohdalla on hyvin merkittävä asia, johon ed. Tykkyläinen toisaalta viittasi.

Meillä valitaan tämän vuoden syksyn aikana vielä noin 12 000 uutta kuntapäättäjä. Kyllä kai niin on, että kuntapäättäjillä, jotka tulevat päättämään hyvin pitkälle tämän yhteiskunnan peruspalveluista, perusrakenteesta, pitää olla täsmällistä tietoa ennen kaikkea taloudesta, miten ta-

lous on kehittymässä, mitä talouden osalta pitää tehdä, jotta pystytään saamaan sitä ennustettavuutta ja myös tasaisuutta kuntatalouden näkökulmasta katsottuna, ei pelkästään suhteessa valtio—kunta, vaan myös kuntatalouden kautta.

Minusta tämä lakiehdotus, kun ja jos eduskunta sen hyväksyy, nimenomaan tuo näille uusille kuntapäättäjille kyllä välineitä todella pyrkiä siihen päämäärään, johon mainiosti ja aivan oikein ed. Tykkyläinen kiinnitti huomiota. Kuntatalouden lukujahan se sinänsä ei muuta mitenkään. Ne faktat ovat jo tällä hetkellä olemassa. Ne tulevat vain näkyviin ehkä selvemmin, mihin ed. Manninen viittasi omassa puheenvuorossaan.

⁵ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Kuntien talouden kannalta on tärkeää, kuten ministeri Korhonen totesi, että kyettäisiin ennakoimaan ja arvioimaan tulevaa tilannetta. Pulmallimpiahan ovat viime vuosina olleet tässä suhteessa valtion omat ratkaisut. Valtionosuusleikkaukset, samoin yhteisöveron muutokset ovat tuoneet ongelmallisia tilanteita kuntiin. Täytyy sanoa, että monissa kunnissa on jouduttu siihen tilanteeseen, joka ei välttämättä pitkän aikavälin kannalta ole suotavaa, eli investointien toteutuksesta tinkimiseen.

Mitä tulee ed. Tykkyläisen toteamaan peruspalvelujen määrittelyyn, en osaa sanoa, millä tavoin ja miten asia pitäisi ratkaista. Tänäpäivänä asiailistalla tulee toinen tämän arviointia koskeva asia käsittelemään. Siinä hallituksen esityksessä peruspalvelu on käsitteenä määritelty niin, että se koskee suurta joukkoa kuntalaisia. Tämä on aina tietenkin tulkinnanvaraista. Olennaista on, että kunnissa päättäjät voisivat asian nähdä kuntalaisten kannalta oikein ja että kuntien talouden pohja turvataisiin. Vastuu näistä tärkeistä kansalaisten palveluista kuuluu yhdessä valtiolle ja kunnalle, eikä voi olla oikein, että vastuutetaan yksinomaan kuntia ja kuntien päättäjiä. Tällä menolla on pulmallista kohta saada ehdokkaitakin eräisiin kuntiin, kun talouden tilanne on vaikeasti hoidettavissa.

⁶ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kuntien taloudellinen tilanne on keskimääräisesti hyvä, todetaan hallituksen taholta. Tosiasia tietenkin on, että keskiarvo aina löytyy ja keskiarvon molemmilla puolilla on kuntia. Valtaosa kuntia lukumääräisesti on siellä huonommalla puolella. Se, miksi näin on, johtuu tietenkin hy-

vin pitkälti myös hallituksen toimista. Tehdyt työmarkkinaratkaisut, joissa kunnat ovat tulleet työmarkkinoiden maksumiehiksi ja työmarkkinaratkaisujen maksumiehiksi, ovat aiheuttaneet sen, että veroäyrikertymä on tietenkin olemassa, mutta siitä tehtävät perusvähennykset aiheuttavat sen, että verotulot eivät kasva, vaan päinvastoin ne ovat kääntyneet kunnallisverotuksessa miinusmerkkisiksi.

Tässä on yksi avainkohta, joka on valtiolta jäänyt hoitamatta. Lipposen hallitus lupasi hyvittää kunnille työmarkkinaratkaisusta johtuvat menetykset, mutta sitten tuli hallitus toisiin ajatuksiin, että kunnilla on kuitenkin varaa kantaa nämä rasitteet, mikä ei ollut todenperäinen tieto. Nyt nähdään, että maakunnassa tehdään hyvin synkkiä tilinpäätöksiä kuntataloudessa ja harkinnanvaraisten apujen pyytäjii on.

Mitä investointeihin tulee, tähän oli katala tempu, että vietiin investointituet pitkällä aikavälillä, ja kunnat, jotka tasapainottivat talouttaan muuten, ovat nyt jättäneet investoinnit tekemättä. Nyt pts:ssä olevat investoinnit olisivat välttämättömiä mutta valtionosuusjärjestelmän myötä niitä ei kyetä tekemään.

⁷ **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa puhemies! Nythän oli hiukan yllättävää, että viime vuoden ennakoarvioiden mukaan kuntien vuosikate jäi noin 400 miljoonaa alemmaksi kuin edellisenä vuotena. Pääsiallinen syy lienee kuitenkin ollut se, että vuoden 1998 ennakot oli maksettu liian suurina ja tuli palautuksia. Nykyinen kirjauskäytäntö on erilainen kuin aikaisempina vuosina, mistä aiheutui se, että vuoden tulos jäi odotettua heikommaksi.

Mutta sen verran haluaisin todeta, kun ministeri Korhonen totesi, että tämä tuo tavallaan uusia välineitä, että ei tämä mitään uutta tuo, ehkä sen verran, että aikaisemmin ei ole ollut pakko ihan tällä tavalla tuoda asiaa esille, mutta veroprosentin korottamismahdollisuus välineenä on tietysti ollut tähänkin saakka, mutta sitä ei ole haluttu eikä uskallettu käyttää. Eihän tämäkään tietysti lopullisesti siihen pakota, hiukan tiukemmin sanoa, mutta jos tarkoin kunnassa halutaan, ei tämäkään velvoita veroprosentin korottamiseen. Toivottavasti kunnat rehellisesti nostavat veroäyriin, jotta totuus kuntien välisestä eriarvoisuudesta tulee esille.

Kokonaisuutena voidaan sanoa, että ennusteiden mukaan kunnat varmasti keskimäärin pärjää-

vät näillä tuloilla, mutta se ei valitettavasti auta. Jos pää on tulella, vaikka jalkojen alla olisi jättä, ei ole kovin hyvä olo silloin henkilöllä, joka tällaisessa tilanteessa on.

⁸ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Se, miksi kuntalain 65 ja 86 §:ää on jouduttu muuttamaan ja tiukentamaan kuntien velvoitetta päättää toimenpiteistä, miten kuntien alijäämät suunnittelukaudella katetaan, johtuu tietysti siitä, että meille on syntynyt 90-luvun loppupuoliskolla hyvin suuri joukko kuntia, joitten talous on alijäämäinen eikä ole tasapainossa. Terve kuntatalous luo pohjan vahvalle kunnalliselle itsehallinnolle, ja kun meillä ennakkotietojen mukaan viime vuodelta 85 kunnalla vuosikate oli alijäämäinen ja kaiken kaikkiaan 187:llä vuosikate heikkeni, tietysti voi kysyä, miten nopeasti kuntatalous heikompien kuntien osalta on vahvistumassa.

Tässä vain viittaan siihen, että meillä on kaksi kertaa tehty merkittävä kuntien tulojen siirto- ja lykkäyspäätös. Ensimmäinen oli, kun yhteisöveron jako-osuuksia tarkistettiin ja niiltä kunnilta, joilta verotuloja sitä kautta leikattiin, verotulojen taseus siirrettiin maksettavaksi kahdella vuodella eteenpäin. Toisaalta nyt tasotarkistus valtionosuuksien osalta maksetaan ensi vuonna puoliksi ja loppu on siirretty kahdelle seuraavalle vuodelle.

Tietysti ne kunnat, jotka ovat heikossa taloudellisessa tilanteessa, ovat ahdingossa näidenkin käsittelyssä olevien kuntalain pykälien muutoksen johdosta. Sen vuoksi toivon, että hallitus nopeuttaa toimenpiteitä kuntien talouden tasapainottamiseksi ja esittää selkeät ratkaisut selvitysmies Pekkarisen selvityksen kautta, miten heikkojen kuntien talous saatetaan todella tasapainoon ja palvelutuotantokykyiseksi.

⁹ **Liisa Hyssälä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä oli puhetta kuntien peruspalveluista ja niiden määrittelystä. Tämä oli hyvin tärkeä näkökohta. Meillähan on nyt käynyt niin, että valtio on siirtänyt vastuutaan hyvinvointivaltion toimivuudesta kunnille ja toisaalta myös kolmannelle sektorille.

Tämä ei ole sinänsä huono asia, mutta tämä on tapahtunut ilman syvällistä kansalaiskeskustelua ja toisaalta ilman, että olisi määritelty, mikä on julkisen vallan vastuu ja mikä on yksityisen puolen vastuu ja mikä on kansalaisjärjestöjen ja kol-

mannen sektorin asia. Tästä varmasti kaivattaisiin syvällisempää pohdintaa sekä kansalaiskeskustelun muodossa että myös eduskunnassa. Kunnat ovat hätää kärsimässä tämän muutoksen kourissa, koska se on hivuttamalla tullut eikä ole osattu valmistautua siihen, mitä uutta sieltä aina tulee.

¹⁰ **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa puheemies! Kuntien väliset erot ovat kasvaneet voimakkaasti, ja voi sanoa näin, että eräiltä osin jopa hälyttävästi. Tässä mielessä on täysin käsittämätöntä, että hallituksessa tarkastellaan kuntataloutta yhtenä kokonaisuutena, ikään kuin se olisi yksi könttäkunta, jonka pohjalta näitä arvioita tehdään. Ministerillä pitäisi mielestäni olla hyvin tiedossa monet ongelmat, mitä valtionosuusjärjestelmään liittyy.

Otan vain yhden ongelman esiin, ja se on arvonlisäveron palautusten takaisinperintä. Tässä ministerin kanta maakunnassa on ollut myönteinen, että tätä ongelmaa pitäisi korjata ja myös pienten kuntien ja niitten kuntien, jotka eivät pysty investoimaan ja saamaan tätä hyötyä itselleen, ongelmat voitaisiin ratkaista järjestelmän muutoksessa. Nyt kuitenkin veroministeri Suvi-Anne Siimes vastasi kirjalliseen kysymykseeni ja totesi, että ei ole olemassa parempaa järjestelmää kuin nykyinen arvonlisäveron takaisinperintäjärjestelmä. Tämähän tarkoittaa sitä, että kohtuuttomuudet jatkuisivat, ja esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan osalta menetykset tämän järjestelmän kautta ovat 60 miljoonaa markkaa vuodessa. Aamulla Reisjärven kunnanjohtaja kertoi, että heille se merkitsee miljoonaa markkaa eli yhtä veroprosenttia. Eikö nämä ongelmat pitäisi nyt nopeasti korjata ja päästä oikeudenmukaiseen järjestelmään?

¹¹ **Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen:** Arvoisa rouva puheemies! Itse asiassa ei varmaan kannata koko kuntatalouskeskustelua käydä tässä läpi. Tämä on oma lukunsa. Mutta ehkä olisi syytä tarkastella kokonaisuutta mutta pirstoa se tietenkin paloiksi ja katsoa yksittäisten kuntien näkökulmasta. Jos eduskunnassa jokuista 452:ta kuntaa aletaan tarkastella, meillä oma aikamme siihen menee. Mutta haluan kiinnittää oikeastaan muutamaan asiaan huomiota.

Kuntien kokonaistaloudellinen tilanne on kääntymässä selvästi hyvään. Se on iso asia 452 kunnan näkökulmasta katsottuna, ja kun sitä läh-

detään pirstaloimaan pienemmiksi palasiksi, on totta, että 85 kuntaa teki negatiivisen tuloksen, mutta sen sisälläkin pitää olla rehellinen. Se markkamäärä putosi olennaisesti, minkä tuo 85 kuntaa piti sisällään, mikä toisin sanoen osoittaa, että myös sillä puolella ollaan menossa huomattavasti parempaan, ratkaisuvaihtoehtoja sisällään pitävään malliin. Toisin sanoen ongelmia on helpompi hoitaa, kun markkamäärä menee pienemmäksi.

Samalla se osoitti myös sen, että ihan selvästi kuntakokojen suhteenkin pitäisi oppositiolla olla joskus rohkeutta sanoa jotakin siitä, tarvitseeko sille tehdä mitään vai eikö sille tarvitse tehdä mitään. Jos sille ei tarvitse tehdä mitään, niin ongelmat ovat tiedossa, ne tulevat syvenemään, mutta silloin kuntarakenteemme halutaan pitää entisellään, sellaisena kuin se tällä hetkellä on.

Toisaalta hallitus on hyvin tiedostanut sen ongelman, joka nimenomaan liittyy ongelmakuntiin. Jos muistan oikein, esimerkiksi oppositiosta keskusta esitti 380:tä miljoonaa markkaa harkinnanvaraisiin tukiin. Hallitus on tälle vuodelle osoittanut 420 miljoonaa markkaa, eli me ehkä olemme tiedostaneet ongelman paremmin kuin oppositio. Mutta kovat ovat puheet ja teot puuttuvat.

Miten sitten puututaan erilaisiin ratkaisuihin? Arvonlisäveroratkaisu on yksi sellainen, josta on hallitusohjelmassa selvät maininnat. Selvitetään, voidaanko sille tehdä mitään. Se jää nähtäväksi. Siinä on ongelmia niiden kuntien näkökulmasta, jotka eivät investoi. Ne kunnat, jotka investoivat, taas ovat tiukasti sitä mieltä, että siinä ei ole mitään ongelmaa. Toisin sanoen kuntakentälläkin on selvästi kahta erilaista tahtoa tämänkin asian kohdalla, ja se osaltaan tekee vaikeaksi ongelmien ratkaisujen hakemisen, kun kuntakenttä on kovin erilainen, ja silloin sinne pitää löytyä erilaisia lääkkeitä eritapaisiin ongelmakuntiin.

Mutta olennaista on, korostan vielä sitä, että kun — jos tämänkin oikein muistan — Esko Ahon hallituksen aikana kuntataloudesta vietiin noin 17 miljardia markkaa rahaa, me olemme tuomassa tänä vuonna toista miljardia markkaa enemmän kuin viime vuonna, ensi vuonna tuomme noin saman verran, ehkä vähän enemmän, kuntatalouteen rahaa. Minusta muutos on aivan erinomainen ja aivan toiseen suuntaan menevä, jolloin kuntalaiset voivat olla tässä mielessä vähän huolettomampia kuin ennen, silloin kun Esko Ahon hallitus oli vallassa.

¹² **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Korhosen ansiokas vastaus oli kovin haasteellinen ja kalmistojen taakse tavaltaan ulottuva. Nyt pitäisi elää ja nähdä nykyhetkeä ja pelastaa ne kunnat, jotka todella tarvitaan henkiin, joka ikinen. Siihen nähden tässä asiassa kuntiin tarvitaan uskoa mutta myös rahaa.

Mitä tulee ministerin vastaukseen ja haasteelliseen kysymykseen kuntakoosta, tämä asia ei ole ollenkaan kiinni kuntakoosta, koska samanlaisissa vaikeuksissa ovat suuret ja pienet kunnat. Kun rahat eivät riitä, ne eivät riitä, oli suuri tai pieni. Se on sama kunnassa, yritystoiminnassa kuin kaikessa muussakin. Tuloja pitää olla vähän enemmän kuin menoja, ja jotta kunnat pystyvät selviytymään peruspalveluista, myös valtion pitää kantaa vastuunsa ja se osa, mikä kuuluu jo perustuslain mukaan turvata jokaiselle kuntalaiselle. Kysymys on nimenomaan siitä, mikä on valtion panos kuntien rahoituksessa ja sen osuuden kaventamisessa, niin kuin viime aikoina on tapahtunut.

¹³ **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Näkisin samoin kuin ed. S. Lahtela, että nyt ministeri meni vähän liian kauas näissä asioissa. Jos toisaalta haetaan näin kaukaa, pitää muistaa, missä lähtökohdissa silloin oltiin, mitä oli pakko tehdä tähän päivään verrattuna. Varmasti virheitä on tehty silloinkin ja ne pitää avoimesti tunnustaa.

Mutta kyllä minä näkisin myös, että nyt pitää lähteä siitä, että katsotaan kuntaa kuntana eikä kuntia massana. Jos me emme näin tee, me emme pysty ratkaisemaan niitä ongelmia, mitä kunnissa on. Näkisin, että myöskään niiltä kunnilta, jotka ahdingossaan kovasti koettavat elinkeinoelämää ajaa eteenpäin ja tekevät siihen ratkaisuja, ei pitäisi silloinkaan valtion taholta lähteä leikkaamaan rahoituksia pois vaan ne tarvitsevat jokapäiväiseen elämiseensäkin lisää rahoitusta. Tässä tarvitaan yksityiskohtaisempaa tarkastelua ja sitä kautta näiden asioiden eteenpäinajamista.

¹⁴ **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Nyt todella on eletty seitsemän hyvin lihavaa vuotta, ja sen ajan ovat pääosin, lähes koko ajan, Lipposen hallitukset istuneet ja edelleen leikkaneet kunnilta. Siihen nähden ei voi vetää viime vuosikymmenen alkuvuosia vertailukohtaksi, jolloin Holkerin hallituksen jäljiltä valtakunta syöksyi työttömyyteen, velkaantumiseen, panktikriisiin, Neuvostoliitto romahti ja muuta sel-

laista, niin kuin tiedämme. Ei niitä kaikkia voi panna senkään hallituksen syyksi.

Mutta nyt pitää katsoa todellakin, missä tilanteessa kunnat ovat, ja varoitan myös hyvin voimakkaasti tästä keskiarvoajattelusta, joka on vallannut ministeri Korhosen ja koko hallituksen. Ei voida lähteä siitä, että keskiarvoja katsellaan, vaan on katsottava, mitä siellä on takana. Jo se, millä ministeri Korhonen asiaa selvitti, että harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin on nyt varattu 420 miljoonaa markkaa, on minusta varoittava merkki siitä, että jokin kuntataloudessa, valtion ja kuntien välisessä talousjärjestyksessä, on pielessä, kun tarvitaan näinkin paljon harkinnanvaraisia avustuksia. Valtionosuusjärjestelmä ja yhteisöveron jakojärjestelmä pitää uusia sellaisiksi, että ne tukevat niitä kuntia, jotka ovat vaikeuksissa, eivätkä aja niitä suurempiin vaikeuksiin, niin kuin nyt tapahtuu. Tämä heijastuu myös väestöliikkeenä ja tulee yhteiskunnallisesti tavattoman kalliiksi, kun keskittyminen ja väestön ajautuminen etelän suuriin keskuksiin kiihtyy jatkuvasti.

¹⁵ **Antti Rantakangas /kesk:** Arvoisa puhemies! Ministeri Korhosen vastaus osoittaa kyllä aika vähän uutta ideointia, kun aina tulee esille kuntarakenne, ikään kuin kuntarakenne ja kuntakoko olisi ratkaisu näihin ongelmiin. Aivan kuten ed. S. Lahtela sanoi, ongelmia on erityyppisissä ja erikokoisissa kunnissa, eikä aina kannataisi kuntaliitosta ottaa myöskään hallituksen puolelta ainoana vaihtoehtona esille, vaikkakin se sopii hallituksen ideologiseen linjaan erittäin hyvin, eli kaikki ratkaisut tähtäävät siihen, että pienillä kunnilla ei ole taloudellisia edellytyksiä hoitaa peruspalveluita ja -asioita.

Vielä arvonlisäveron palautusjärjestelmään, takaisinperintään. Tässä on kysymys siitä, että suuret kaupungit saavat asiatonta hyötyä, siis hyötyä, joka ei perustu mihinkään, jakoperusteen kautta, ja pienet kunnat, jotka eivät pysty investoimaan, häviävät. Tämä on siis oikeudenmukaisuuskysymys, joka pitäisi korjata. Eikä tässä ole kysymys siitä, että isot kaupungit eivät halua luopua, vaan se pitää muuttaa ja tehdä neutraali myös kuntakentän sisällä.

¹⁶ **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Korhonen otti hyvin raflaavasti kuntakoon esiin ja myös kunnallis päättäjien kyvyn hoitaa asioita. Hän muistutti mieliin, että ensi

syksynä on kunnallisvaalit, joissa valitaan uusia päättäjiä. Tosiasia lienee kuitenkin se, että jos kunnalla ei ole taloudellisia toimintaedellytyksiä, ei siellä päättäjät mitään aikaan saa.

Oulu, joka on ministerin kotialuetta, on "kahden tuen loukussa". On aluetukialueet. Sen lisäksi, kun se on hyvin kehittyvä alue, sinne tulee kaikki teknologian kehittämisrahat. Sitten, kun katsotaan muita alueita, varsinaisia kehitysalueita, siellä kaikki varsinaiset hallituksen tukitoimet on vedetty pois. Sitten vielä on lisätty työsäkäyntialueita — 100 kilometrin päässäkin pitää tänä päivänä käydä työssä; se on ihan oikein, että käydään työssä ja siitä aiheutuvat kustannukset voidaan osittain verotuksessa vähentää; sekin on hyvä asia — ja tästä johtuu kuntataloudelle menetyksiä verotulojen myötä, eikä hallitus vielä ole saanut hallitusohjelmaa toteutettua niin, että se kunnille hyvitettäisiin. Aikooko kuntaministeri Korhonen toimia niin, että tältä osin tietynlainen vääryys tullaan oikaisemaan seuraavan budjetin aikana ja turvataan ihmisten mahdollisuus asua siellä, missä haluavat, käydä töissä, missä haluavat, mutta kuitenkin niin, että kuntakin verotulojen kautta tai valtionosuuksina saa oman osuutensa.

¹⁷ **Kyösti Karjula /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Suuresti arvostamani ministeri Korhonen kyllä edellisessä puheenvuorossaan ehkä hieman sortui pinnalliseen asian lähestymiseen. Minusta on erittäin harmillista, että tällainen luottamushenkilökin kuin ministeri Korhonen sotkeutuu nyt kuntakokokeskusteluun varsin yksioikoisesti.

Toivoisin, että hallituksen piirissäkin koon ongelmaa tarkasteltaisiin paljon syvällisemmin. Meillä on Yhdysvalloissa jo tällä hetkellä erinomaisia esimerkkejä siitä, miten suuruus todella tuottaa pahaa jälkeä. Ajattelen näin, että koko suomalaisen yhteiskunnan eheys ja vahvuus on ollut se, että meillä on vastuullisia pieniä kuntayksiköitä, jotka hoitavat tehtävänsä parhaalla mahdollisella tavalla. Nyt vain valitettavasti on kysymys siitä, että meidän verojärjestelmässämme on erittäin paljon niitä tekijöitä, jotka suosivat suuruutta, meidän hallinnon käytännöissämme on tekijöitä, jotka suosivat suuruutta.

Otan yhden käytännön esimerkin näistä risti-riidoista. Pienissä kunnissa, joissa ei ole omaa yläastetta, joissa on vain ala-aste, oppilaskohtainen valtionavustus, valtion tuki, on pienempi

kuin niissä kunnissa, joissa on enemmän oppilaita. Minusta tämä on yksi hyvin merkittävä risti-riita. Sen vuoksi onkin hyvin tärkeää, että hallitus paneutuisi tähän kuntakentän ongelmaan luomalla yhdenvertaiset toimintaedellytykset kaikille kunnille.

¹⁸ **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käytetty erittäin ansiokkaita puheenvuoroja kuntaongelmista. Perusongelman on se, että kunnissa budjettien laadinnassa todetaan tiukkuutta rahan suhteen, ei vain pienimmissä kunnissa, vaan semmoisessakin kunnassa kuin Keuruulla, joka on toistakymmentätuhatta asukasta käsittävä vireä kaupunki, on muuttotappiota, ja muuttotappio rasittaa monia kuntia. Tämä johtaa sitten siihen, että joudutaan karsimaan palveluja ja kunta tekee ne ihmistä lähellä olevat peruspalvelut, joilla tyydytetään perustarpeet. Tämän vuoksi meidän olisi kyllä hyvin vakavasti käytävä keskustelu siitä, millä tavalla valtio antaa taloudellisia voimavaroja kansalaisten perustarpeiden toteuttamiseksi kunnille. Tästä pitäisi käydä ihan uuden tyyppinen keskustelu. Aikoinaan oli kunta—valtio-sopimus esillä. Jotain saman kaltaista suurten linjojen keskustelua tässä tarvitaan.

¹⁹ **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Täytyi palata saliin, koska ministeri Korhonen, kun hän sanoi, "jos oikein muistan", tuntui muistavan väärin, kun hän totesi, että Ahon hallituksen aikana otettiin kunnilta 17 miljardia, mutta edes Lipposen hallitus ei yltänyt näin suuriin lukuihin. Ahon hallituksen osalta voidaan puhua maksimissaan noin 11 miljardista, Lipposen hallituksen osalta noin 14—15 miljardista markasta. Nämä ovat suuruusluokaltaan virallisten laskelmien mukaan oikeita lukuja.

Mitä tulee kuntakokoon, mielestäni ministerin käsitys siinä osoittaa vain historiallista näköalattomuutta. Hänen pitäisi muistaa se, että järjestelmällä ohjaamalla saadaan vaikeuksiin mitkä kunnat tahansa. Pari vuotta sitten ennusteiden mukaan keskisuuret kaupungit ja kunnat olivat kaikkein suurimmissa vaikeuksissa. Sen jälkeen kun yhteisöverojärjestelmää muutettiin, tilanne muuttui, tuli pienet kunnat vaikeuksiin. Jos yhteisövero jaettaisiin markkaa per asukas, kaikki Suomen suuret kunnat olisivat vaikeuksissa. Kysymyksen on järjestelmästä, jolla voidaan asettaa mitkä kunnat tahansa vaikeuksiin, eikä kunta-

koosta, joten ministeri sotkee täysin yhteismitat-
tomia asioita keskenään. Olisi syytä tarkastella
järjestelmiä ja katsoa, että kaikille kunnille, kun
kuntalaisesta on kysymys, tarjotaan mahdolli-
suudet tarjota tasavertaiset, perustuslain edellyt-
tämät sosiaali-, terveys- ja sivistyspalvelut.

20 Pertti Hemmilä /kok: Arvoisa puhemies!
Asioita voidaan sotkea ja niitä sovittaa yhteen-
kin, mutta silloin sotketaan paljon, jos väitetään,
että pelkästään valtion toimin ohjailaan kunnan
mahdollisuuksia tarjota palveluita asukkailleen.
Siinä on selvä asia, että vaikuttaa myöskin kun-
nan luottamushenkilöiden, kuntapäättäjiä, omat
toimenpiteet ja nimenomaan suhtautuminen akti-
iviseen elinkeinopolitiikkaan. Näillä on hyvin
ratkaiseva vaikutus.

Samaa mieltä olen siitä, mitä täällä ovat useat
oppositi puolueen kansanedustajat jo ottaneet
esille: yhteisöveron jako-osuuksien muutostar-
peen, myöskin arvonlisäveron palautus- ja takai-
sinperintäjärjestelmän muuttamisen. Silloin saa-
vutettaisiin paljon oikeudenmukaisempi järjes-
telmä, jos koko arvonlisäveron takaisinperintä-
ja palautuslaki kumottaisiin.

21 Alue- ja kuntaministeri Martti Korhonen:
Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan viittaa sii-
hen, mitä ed. Hemmilä sanoi lopussa: Välillä tun-
tuu, kun täällä puhutaan kuntataloudesta, että se
on pelkästään valtion kautta harjoitettavaa ta-
louspolitiikkaa. Kun muistetaan ne luvut, mitä
kuntataloudessa liikkuu kaiken kaikkiaan, val-
tionosuudet ovat kumminkin hyvin pieni osa.
Toisin sanoen valtaratkaisut tehdään kunnissa it-
sessään. Valtionosuuksien merkitys on noin 15
prosenttia koko valtavirrasta, mikä kuntatalouk-
sissa liikkuu rahaa.

Olen täsmälleen samaa mieltä, että pikkuisen
pitäisi katsoa myös peiliin, kun täälläkin puhu-
vat kunnallis päättäjä, jotka ovat itse niitä pää-
töksiä jatkuvasti tekemässä, joko hyviä tai huo-
noja — siinähan on kaksi vaihtoehtoa — tai sit-
ten keskitiellä kulkevia. Totta kai pitää muistaa
se, että myös valtionosuusjärjestelmällä on mer-
kityksensä, mutta se, niin kuin sanoin, on 15
prosenttia koko kuntatalouden summasta. Se on pal-
jon, mutta siitä huolimatta pitää panna ne suhteet
kohdalleen, että ei voi pelkästään katsoa valtion-
talouden näkökulmasta, että se on se, mikä aino-
astaan merkitsee jotakin.

On mielenkiintoista kuunnella keskustelua
kuntakokoihin liittyvistä asioista, kun aivan sel-
västi on nähtävissä, missä ne ongelmat ovat. Niin
kuin sanoin, ne kasautuvat pieniin kuntiin pää-
sääntöisesti. Mutta me yritämme hakea nimen-
omaisesti ratkaisua siihen suuntaan, että pääsem-
me tasapainottamaan tilannetta, ennustettavuut-
ta saamaan siihen lisää.

Ed. Oinonen otti esille valtio—kunta—sopi-
muksen. On sanottu, että vanhoja ei saa muistel-
la, mutta kun kaikki muistelevat vanhoja, muis-
tellaan nyt, milloin valtio—kunta—yhteistyösopi-
mukset laukesivat edellisen kerran: 90-luvun
alussa. Sen jälkeen niitä ei ole tehty, ennen kuin
nyt Lipposen toisen hallituksen aikana yritetään
saada uudelleen se järjestelmä toimimaan, kuten
ed. Manninen tietää. Hän on itse siinä työssä mu-
kana. Ajatushan on nimenomaan, että voitaisiin
rakentaa uudelleen tällainen luottamuksellinen
järjestelmä ja myös neuvottelumenetelmä, jolla
tulevaisuutta voitaisiin paremmin katsoa ja saa-
da hallittavaksi se. Olen täsmälleen samaa miel-
tä, että nyt on menty liikaa laidasta laitaan. Ei täl-
lä tavalla voi jatkaa. Jokin selvä systemaattinen
menettely siihen pitää löytää. Kun on kaksi osa-
puolta, jotka toimivat, kummallakin on vähän
erilaisia haluja jopa toimijaosapuolien sisällä.

Mutta minä kyllä sanon, että meidän pitää us-
kaltaa käydä aivan avoimesti ja reilusti keskuste-
lua myös kuntamääriin liittyen. En tarkoita sitä,
että se pelkästään ja ainoastaan voi johtaa johon-
kin yhteenliittymiin, kuntaliitoksiin. Onhan vari-
aatioita paljon muitakin. Ennen kaikkea siellä pi-
tää yhteistyö myös oppia. Tämä on seutuyhteis-
työtä, maakuntayhteistyötä ja alueyhteistyötä. Ei
tässä omaan napaan tuijottaminen enää auta, jos
yhteiskunta meinataan todella pitää palvelura-
kenteeltaan sellainen, että meillä yhteiskunnan
hyvinvointipalvelut ovat koko maassa saavutet-
tavissa. Ei se löydy kuin yhteistyön rakentelun
kautta.

Jos jokainen jää oman rajansa sisälle ja sieltä
yrittää lähteä ajattelua purkamaan, ei tule onnis-
tumaan. Se on aivan selvästi nyt nähtävissä, jol-
loin joudutaan hakemaan uusia muotoja. Sen ta-
kia minusta ainakin nyt pitää uskaltaa keskuste-
la eikä mennä aina ääriilaitoihin, kuntaliitoksiin
suoraan, vaan välissä on paljon muuta.

Keskiarvoajattelusta olen täsmälleen samaa
mieltä, mitä ed. Kankaanniemi sanoi: Eihän tämä
saa olla sitä. Sen takiahan tässä haetaan koko
ajan ratkaisuja. Tällä hetkellä on monta erilaista

operaatiota kuntatalouteen liittyen. Selvitysmies Pekkarinen tekee omaa työtään. Me yritämme valtio—kunta—työryhmässä saada omaa työtämme vietyä eteenpäin, saada se jopa sopimuksen muotoon. Harkinnanvaraisia avustuksia on lisätty merkittävästi, noin 100 prosenttia vuoden aikana, että saadaan hoidettua pienten kuntien ongelmia parempaan, että voitaisiin valtionosuusjärjestelmän kautta löytää kestävämpiä ja pitempiaikaisempia ratkaisuja.

²² **Mauri Salo /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! On ihan hyvä, että hallituksella on hyvä pyrkimys. Toivon mukaan hallitus onnistuu. Valtionosuudet, jotka ovat noin 15 prosenttia kuntataloudessa, eivät kuitenkaan kata niitä valtion velvoittamia toimenpiteitä, mitä lakisääteisesti on olemassa.

Elinkeinopolitiikasta voisi todeta sen, että olemisella sisällä kasvukeskuksessa tai kasvukeskuksen välittömässä läheisyydessä on oma merkityksensä. Se ei suinkaan aina ole kunnallisten päättäjien hyvyttä. Se on vain muotoutunut niin, on sitten kyse liikenneyhteyksistä tai jostain hyvästä bisnesideasta, jonka ympärille on kasvanut hyvä kokonaisuus.

Tästä hyvänä esimerkkinä on Salon kaupunki. Se ylläpitää seudullista hyvinvointia, ja varsinkin ihan ytimen vieressä olevat pärjäävät kaikkein parhaiten, eikä voi väittää, etteikö se säteile pitemmällekin. Mutta mitä enemmän tulee kilometrejä, sitä vähemmän hyvää siitä tulee. Ed. Hemmilä, joka on muutama kilometrin päässä Salon kaupungin keskustasta Halikon kunnanvaltuuston puheenjohtajana, nauttii paljon enemmän Nokian tuomasta hyödystä kuin nautitaan Somerolla, joka on 40 kilometrin päässä. Tässä on mukana ihmisten liikkuvuus ja valtion toimenpiteet. Kaikilla näillä voidaan tasata asioita.

²³ **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut tätä värikästä keskustelua, mieleen tuli eräs perusasia, jota ei mielestäni ole otettu riittävästi esiin, eli se, että olemme tässä talossa säätäneet sellaisia lakeja, joissa on säilytetty kunnille yhä enemmän tehtäviä. Rahallisesti ei taas ole lähdeyty tukemaan niitä siltä osin. Näin oli Ahon hallituksen aikana ja näin on ollut Lipposen hallituksen aikana. Kuntien peruspalvelutehtävät ovat lisääntyneet huomattavasti lainsäädännöllisten toimien kautta, mutta vastavasti valtion taholta ei ole korvaavasti ohjattu ra-

hoitusta näitten tehtävien hoitamiseen. Se on mielestäni yksi seikka, joka perimmiltään on synnä tähän ongelmatilanteeseen.

Siihen, minkä ministeri Korhonen totesi, voin kyllä yhtyä sikäli, että kyllä kuntien pitää osata tehdä yhteistyötä toistensa kanssa eikä käpertyä omien rajojensa sisäpuolelle. Toisaalta olen kyllä ministeri Korhosen kanssa aivan eri mieltä siinä suhteessa, että mielestäni ei yksioikoisesti voida lähteä siitä, onko kunta pieni vai suuri. Ainakin lehtitietojen mukaan Vantaallakin on aika suuria ongelmia ollut, ja mielestäni se on aika suuri kuntakokonaisuus.

²⁴ **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Kun puhuttiin kuntien taloudellisesta liikkumavarasta, niin on todella otettava huomioon, että valtionosuudet merkitsevät tuloista 15 prosenttia ja sekin on jälleen keskiarvoluku. Lisäksi yhteisövero, joka on merkittävä, on myös tämän talon käsissä ja on nyt säädetty sillä tavalla, ettei se kohtele kuntia oikeudenmukaisesti. Sen lisäksi, niin kuin ed. Vistbacka juuri totesi, lainsäädäntövalta kaiken kaikkiaan on eduskunnalla, ja se on käyttänyt sitä yli kuntien, niin kuin sille kuuluu. Mutta vastaavasti ei kaikkien kuntien mahdollisuuksia selviytyä lainsäädännön tuomista tehtävistä ole varmistettu.

Edelleen tulopolitiikka ja palkkaratkaisut tehdään valtakunnan tasolla ja kunnat joutuvat tähän mukautumaan eikä niillä ole siinä päätösvaltaa. Maksupolitiikkakin on viime aikoina erittäin pitkälle täällä päätetty. Kun kiinteistöverossakin on tiukat rajat, jäljelle jää oikeastaan se, että tuloveroprosenttia kunnat voivat nostaa niin korkealle, että valtionveron jälkeen kaikki tulee kunnalle, siinä on kai se raja. Siinä ollaankin socialismissa eikä siihen taideta enää pyrkiä kovin voimakkaasti.

On ihan selvää, että jos tuloveroprosenttia ministerin ajattelun mukaan lähdetään nostamaan ja se nousee 25—30 prosenttiin, kunta alkaa olla sellaisessa maineessa, ettei siellä varmaan pian ole asukkaita muita kuin ne, jotka ovat turpeeseen sidotut tai muuten siihen jääneet kiinni.

Kaiken kaikkiaan kuntien liikkumavara on todella niissä kunnissa, joissa on vaikeuksia, tavatoman ahdas, eikä silloin ole tilaa myöskään sille elinkeinopolitiikalle, mistä ministeri mainitsi.

²⁵ **Marja-Liisa Tykkyläinen /sd:** Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa tämä keskustelu on ol-

lut tarpeellinen ja hyvä ja sitä kannattaa varmaan jatkaa vielä eteenpäin sen johdosta, että meidän pitää löytää kuntiin myös muita tulonhankkimismuotoja kuin äsken mainittu tuloveroprosentti, sillä ei varmaan riittävästi pärjätä. Sen johdosta onkin hyvä, että voisimme saada mahdollisimman paljon elinkeinotoimintaa kuntiin ja sitä kautta verotuloja. Tarvitaan yritystoiminnan kanssa yhteistyötä enemmän, niin sitäkin kautta voisi löytyä työpaikkoja, ja työpaikkojen kautta kunta saa lisää verotuloja.

²⁶ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Käsitellyssähän meillä on asia siitä, että kunnanvaltuuston on esitettävä alijäämäisen taseen ja tulevan alijäämän siirtämisestä seuraavalle vuodelle ne toimenpiteet, millä tavalla tämä epäkohta hoidetaan kunnassa. Sehän on sen asian lähtökohta, mitä eduskunnassa käsitellään.

Yleensä kuntayhtymistä: Meillä Pohjois-Kymenlaaksossa on seitsemän kunnan yhteinen kuntayhtymä toiminut viisi vuotta ja olemme saaneet erittäin hyviä kokemuksia. Esimerkiksi jätehuolto on koko Kymenlaakson alueen 13 kunnan yhteinen ja kaikki yleiskaavasunnittelu on Pohjois-Kymenlaaksossa yhteistä Kouvolan seudun kuntayhtymässä, samoin elinkeinotoimi, samoin opetustoimi. Olemme arvioineet, että jos saisimme aikaan Pohjois-Kymenlaakson yhden kunnan eli 100 000 asukkaan kunnan, niin säästöt vuositasolla olisivat 250 miljoonaa markkaa jo henkilöstömenoissa. Kun ministeri Korhonen sanoi, että suuret kunnat ovat tulevaisuuden kuntia, niin henkilökohtaisesti olen samaa mieltä.

Laki arvonlisäveropalautuksesta pitäisi meidän mielestämme purkaa, koska se ei ole oikeudenmukainen pieniä kuntia kohtaan. Jos kunnat saisivat itse pitää arvonlisäveron, se edesauttaisi kunnissa yritystoimintaa niin, että varmasti oman kunnan alueen yrittäjiltä tilattaisiin kunnan ostamat ulkopuoliset palvelut, ja tällä tavalla verotulot jäisivät omaan kuntaan.

²⁷ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys ei koske kuntainliittoja tai kuntien muodostamia yhteisöjä, niin kuin tässä tapauksessa on mainittu Pohjois-Kymenlaakson kuntaseitsikko.

Mutta itse asiaan: Tänään tämä tunti, mikä meillä on käytettävissä, meni hallituksen esitykseen n:o 157. Näitä keskustelujahan on käyty

vuosia. Ne ovat sinänsä tietysti ihan tarpeellisia asioita.

Lopuksi omalta puoleltani toteaisin vain, että kunnat ovat kyllä olleet aika hankalassa asemassa nimenomaan yritysmailman suhteen. Kyllä lähinnä kunnat ovat joutuneet keksimään kaikkea mahdollista voidakseen tukea, houkutella jne. yksityistä yritteliäisyyttä. Kunnat ovat erittäin vaikeassa tilanteessa. Tämän vuoksi kunnan ja valtion välillä pitäisi syntyä diili siitä, että hoidetaan kuntatalouden tulevaisuus yhdessä. Tässä panen toivoa myös selvitysmiehen toimeen, joka on menossa.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi kiinteistörekisterilain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 159/1999 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 2/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintöön sisältyvä lausumaehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi lääninhallituslain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 155/1999 vp

Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 8/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 4) asia.

5) Hallituksen esitys laeiksi taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain, taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain sekä eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 3/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 1/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 5) asia.

6) Hallituksen esitys Syötteen kansallispuistosta sekä Jonkerinsalon, Siikavaaran, Jaaskamonvaaran, Mustanrinnantunturin ja Pitsloman luonnonsuojelualueista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 196/1999 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 1/2000 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 6) asia.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 13.54.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
